



Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 2113/23
14.6.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ у већу састављеном од судија Зорице Ђаковић, председника већа, др Драгице Попеску и Светлане Павић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Божидар Станисављевић, адвокат из Београда, ул. Ибарска бр. 13/С4, против тужене Републике Србије – Министарства правде, коју заступа Државно правобранилаштво из Београда, ул. Косовска бр. 31, ради накнаде штете, одлучујући о жалбама парничних странака изјављеним против пресуде Вишег суда у Београду П 727/20 од 22.11.2022. године, у седници већа одржаној дана 14.06.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована жалба тужене и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Првог основног суда у Београду П 727/20 од 22.11.2022. године, у делу става трећег изреке којим је обавезана тужена да тужиоцу, на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова због повреде угледа и части, насталих неоснованим лишењем слободе исплати износ од 600.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од 22.11.2022. године, па до исплате, као и у ставу првом изреке ожалбене пресуде.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Вишег суда у Београду П 727/20 од 22.11.2022. године, у преосталом делу става трећег изреке, тако што се **ОДБИЈА** као неоснован захтев тужиоца да му тужена на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова и повреде угледа и части насталих неоснованим лишењем слободе, плати износ преко досуђеног износа од 600.000,00 динара, до износа од 1.825.000,00 динара, досуђеног ожалбеном пресудом, са законском затезном каматом почев од 22.11.2022. године, па до исплате.

ОДБИЈА СЕ као неоснована жалба тужиоца и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Вишег суда у Београду П 727/20 од 22.11.2022. године, у ставу другом и четвртном изреке.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ решење о трошковима парничног поступка из става петог изреке пресуде Вишег суда у Београду П 727/20 од 22.11.2022. године, тако што се **ОБАВЕЗУЈЕ** тужена да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 237.146,20 динара, у року од 15 дана од дана пријема преписа пресуде, под претњом извршења.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужилац да туженој накнади трошкове другостепеног парничног поступка у износу од 33.500,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема преписа пресуде, под претњом извршења.

ОДБИЈА СЕ захтев парничних тужиоца за накнаду трошкова другостепеног поступка, као неоснован.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 727/20 од 22.11.2022. године, ставом првим изреке делимично је усвојен тужбени захтев тужиоца и обавезана тужена да му на име накнаде материјалне штете исплати износ до 567.159,06 динара, са законском затезном каматом почев од 22.11.2022. године, па до исплате. Ставом другим изреке одбијен је, као неоснован, тужбени захтев тужиоца у делу којим је тражио да суд обавезе тужену да му на име накнаде материјалне штете исплати преко досуђеног износа до 567.159,06 динара, још и износ од 660.373,71 динара, са припадајућом законском затезном каматом. Ставом трећим изреке делимично је усвојен тужбени захтев тужиоца и обавезана је тужена да му на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова и повреде угледа и части насталих неоснованим лишењем слободе исплати износ од 1.825.000,00 динара, са законском затезном каматом од 22.11.2022. године, па до исплате. Ставом четвртим изреке одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца у делу у коме је тражио да суд обавезе тужену да му на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова и повреде угледа и части насталих неоснованим лишењем слободе исплати преко досуђеног износа од 1.825.000,00 динара, још и износ од 2.555.000,00 динара, са припадајућом законском затезном каматом. Ставом петим изреке обавезана је тужена да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу до 346.711,00 динара.

Благовременом жалбом тужена је побијала ову пресуду у ставу првом, трећем и петом изреке из свих законом прописаних разлога.

Благовременом жалбом тужилац је побијао ову пресуду у ставу другом, четвртм и петом изреке због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Апелациони суд у Београду испитао је побијану пресуду, у смислу члана 386. Закона о парничном поступку, нашавши да је жалба тужене делимично основана, а да је жалба тужиоца неоснована.

У поступку пред првостепеним судом нису учињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тач. 1, 2, 3, 5, 7. и 9. Закона о парничном поступку, на које овај суд, као другостепени, пази по службеној дужности, а неосновано се жалбом туженог указује на битне повреде поступка из тачке 12. ове законске одредбе. Изрека побијане пресуде је јасна и разумљива, као и разлози о битним чињеницама, па јој се законитост и правилност могу испитати.

Према чињеничном стању утврђеном у првостепеном поступку тужилац је правноснажним решењем Вишег суда у Београду Рех бр. 20/19 од 29.05.2019. године, рехабилитован и утврђено је да је пресуда Војног суда у Загребу К бр. 128/80 од 17.07.1980. године, у целини ништава од дана њеног доношења, као и да су ништаве све правне последице те пресуде и да се сматра да је тужилац неосуђиван. Тужилац је по наведеној пресуди био на издржавању казне затвора у укупном трајању од 365 дана. Утврђено је и то да је тужилац у периоду од 01.06.1970. године, био запослен у "...", те да му је радни однос престао 10.10.1980. године. Према налазу и мишљењу судског вештака економско-финансијске струке утврђено је да материјалну штету причињену тужиоцу у периоду од 1980/81-1982 године, за спорни период чини зарада коју би тужилац остварио за време боравка у КПД "Лепоглава", од 30.09.1980. године, до 30.09.1981. године, ревалоризована на датум 13.11.2021. године, и износи 567.159,06 динара, и зарада у периоду након одслужења затворске казне од 30.09.1981. године, до 31.12.1982. године, коју би тужилац остварио да је остао запослен у истој привредној делатности, која износи 660.373,71 динар, ревалоризована на датум 13.11.2021. године, односно укупно материјална штета за наведени период износи 1.227.532,77 динара, ревалоризовано на датум 13.11.2021. године. Приликом вештачења вештак је користио публикацију чији је издавач Републички завод за статистику Србије – зараде у Републици Србији 1965-2005.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је делимично усвојио тужбени захтев тужиоца како у погледу нематеријалне тако и у погледу материјалне штете, применом одредби члана 7. тачка 5. и члана 26. ст. 1, и 3. Закона о рехабилитацији, члана 172. став 1. Закона о облигационим односима, члана 155. став 1. Закона о облигационим односима, члана 185. став 1. ЗОО, а у вези са одредбом члана 200 ЗОО.

По налажењу Апелационог суда у Београду, првостепени суд је правилно и потпуно утврдио чињенично стање које се жалбеним наводима парничних странака не доводи у сумњу и правилно одлучио као у изреци ожалбене пресуде, у погледу основа за накнаду материјалне и нематеријалне штете.

Наиме, одредбом члана 1. став 1. тачка 4. Закона о рехабилитацији ("Службени гласник РС" бр. 92/11), прописано је да се тим Законом уређују рехабилитација и правне последице рехабилитације лица која су из политичких, верских, националних или идеолошких разлога, лишена живота, слободe или других права до дана ступања на снагу овог закона, судском или административном одлуком војних и других југословенских органа, ако су имала или имају пребивалиште на територији Републике Србије или држављанство Републике Србије. Ставом 2. истог члана је прописано да право на рехабилитацију има лице из става 1. тачке 3. и 4. тог члана, ако је судска или административна одлука донета противно начелима правне државе и општеприхваћеним стандардима људских права и слобода.

Одредбом члана 3. став 2. истог Закона, прописано је да су правне последице рехабилитације за рехабилитовано лице и за друга лица одређена овим Законом, мере уклањања и ублажавања последица ништавих, односно непуноважних аката и радњи из става 1. овог члана и обухватају право на: посебан пензијски стаж; месечну новчану

надокнаду (посебан додатак); здравствену заштиту и друга права из здравственог осигурања; право на враћања конфисковане имовине или имовине одузете по основу прописа из члана 2. став 1. тог Закона, односно обештећење за ту имовину; право на обештећење за материјалну и нематеријалну штету (рехабилитационо обештећење).

Одредбом члана 7. став 1. тачка 1. истог Закона, прописано је да захтев за рехабилитацију може поднети лице из члана 1. став 1. тог Закона.

Одредбом члана 20. став 1. истог Закона, прописано је да рехабилитовано лице има право на посебан пензијски стаж, месечну новчану накнаду (посебан додатак), здравствену заштиту и друге права из здравственог осигурања, право на враћања конфисковане имовине или имовине одузете по основу прописа из члана 2. став 1. овог Закона, односно обештећење за ту имовину, као и право на рехабилитационо обештећење.

Одредбом члана 26. став 1. истог Закона, прописано је да рехабилитационо лице има право на обештећење за материјалну штету насталу због повреде права и слобода у складу са законом којим се уређују облигациони односи. Ставом 3. истог члана, прописано је да рехабилитовано лице и лице из члана 7. тачка 5) овог закона има право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе, у складу са законом којим се уређују облигациони односи.

Одредбом чл. 154. став 1. Закона о облигационим односима (ЗОО), прописани су основи одговорности, па тако и да ко другоме проузрокује штету дужан је накнадити је, уколико не докаже да је штета настала без његове кривице. Одредбом члана 158. ЗОО прописано је да кривица постоји када је штетник проузроковао штету намерно или непажњом. Одредбом чл. 154. став 1. ЗОО приписано је да је штета умањење нечије имовине (обична штета) и спречавање њеног повећања (измакла корист), као и наношење другоме физичког или психичког бола или страха (нематеријална штета).

Одредбом члана 200. став 1. ЗОО, прописано је да ће за претрпљене физичке болове, за претрпљене душевне болове због умањења животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободе или права личности, смрти блиског лица, као и за страх, суд ако нађе да околности случаја, а нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде нематеријалне, као и у њеном одсуству.

Сагласно наведеном, правична новчана накнада која се досуђује у складу са наведеним законским одредбама представља сатисфакцију којом се ублажавају поремећаји у душевној сфери оштећеног и омогућава да за себе оствари неку пријатност. Наиме, душевни болови због неосноване осуде, односно неоснованог лишења слободе представљају јединствени вид штете који обухвата све штетне последице везане за личност оштећеног проистекле из неоправдане осуде, односно неоснованог лишења слободе. Сходно томе, за ту штету досуђује се један износ накнаде, при чијем се одмеравању узимају у обзир све околности конкретног случаја, а пре свега углед који је оштећени раније уживао у својој средини, породични и друштвени статус, однос средине према њему после лишења слободе, тежина и природа кривичног дела који су му стављени на терет, време трајања и услови лишења слободе, могућност запослења и све друге околности које

су утицале на природу, тежину и трајање душевних болова и патњи.

Међутим, одлучујући о висини накнаде нематеријалне штете првостепени суд није правилно применио одредбу члана 200 ЗОО, када је обавезао тужену да тужиоцу исплати износ од 1.825.000,00 динара, са законском затезном каматом, сагласно члану 277 ЗОО, почев од 22.11.2022. године, па до исплате.

По оцени овога суда а на основу свих утврђених битних околности конкретног случаја и насталих последица по тужиоца, износ од 600.000,00 динара, би представљао правично обештећење за душевне патње које је тужилац претрпео услед повреде части и угледа и лишења слободе и других права личности, посебно имајући у виду да је доживео сатисфакцију и приликом доношења одлуке о његовој рехабилитацији и уклањањем из правног поретка ништаве судске одлуке због које је био лишен слободе у периоду од 365 дана. Стога је тужилац делимичну сатисфакцију доживео у поступку рехабилитације доношењем и објављивањем одлуке која представља признање и декларацију државе за незаконито поступање према њему, као рехабилитованом лицу, што је, иако недовољно, сатисфакција која му је у знатној мери умањила душевне болове због неоснованог лишења слободе. По оцени овога суда, износ од 600.000,00 динара, досуђен тужиоца за тражени вид нематеријалне штете, заједно са осталим мерама (рехабилитација, одлука надлежног државног органа, односно признање државе да је овде учињена велика грешка и друго) може да доведе до успостављање поремећене психичке равнотеже код тужиоца због учињених повреда његових права личности. Досуђивање вишег износа новчане накнаде било би противно члану 200. став 2. ЗОО, јер би се тиме поговало тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом накнаде нематеријалне штете. Стога се основано жалбом тужене наводи да је износ који је досуђен тужиоцу на име накнаде штете због претрпљених душевних болова због неоснованог лишења слободе превисоко одмерен.

Правилна је и одлука првостепеног суда да тужиоцу досуди и накнаду материјалне штете имајући у виду да тужилац за време боравка у затвору у периоду од 30.09.1980. године, до 30.09.1981. године, није могао да стиче лични доходак и остварује зараду коју је, пре него што је неосновано лишен слободе, остваривао обављајући посао ... Стога је првостепени суд имајући у виду доказе у списима предмета, те чињеницу да је тужиоцу престао радни однос због кривичног поступка који је вођен против њега, правилно утврдио да је у наведеном периоду трпео штету у виду изгубљене зараде коју би по редовном току ствари остварио да није неосновано лишен слободе. Правилно је првостепени суд нашао да је тужена одговорна за штету коју је тужилац претрпео у смислу одредбе члана 172. ЗОО, па је применом одредби члана 175. ЗОО и одредбе члана 26. став 1. Закона о рехабилитацији обавезао тужену да исту надокнади тужиоцу, одлучивши као у ставу првом изреке пресуде.

По оцени овога суда првостепени суд је за своју одлуку у том делу дао довољно јасне разлоге које прихвата и овај суд и правилно је утврдио висину накнаде материјалне штете према налазу и мишљењу судског вештака економско-финансијске струке, имајући у виду да тужилац није имао примедби на наведени налаз, а да се тужена до закључења главне расправе није изјашњавала на исти. Са друге стране, тужилац суду није пружио доказе да након боравка у затвору није могао да се запосли

и остварује зараду коју би остваривао да је остао у истој привредној делатности, па је правилно одбијен део тужбеног захтева за накнаду материјалне штете, која се односи на период након боравка тужиоца у затвору, а на њему је био терет доказивања те чињенице, сходно правилима о терету доказивања из члана 231. ЗПП.

Из тих разлога су неосновани наводи жалбе тужене да је у погледу накнаде материјалне штете суд погрешно поступио тиме што је у целости прихватио налаз и мишљење вештака, с обзиром на околност да тужилац није предложио ни један доказ којим доказује да је претрпео материјалну штету у наведеном износу. Ове наводе тужена је изнела први пут у жалби, а сходно одредби члана 372. ЗПП, у жалби се не могу износити нове чињенице и предлагати нови докази, осим ако подносилац жалбе учини вероватним да из без своје кривице није могао да изнесе, односно предложи до закључења главне расправе, што овде није случај. Наиме, заступнику тужене је налаз и мишљење судског вештака економско-финансијске струке уредно достављен, а тужена се до закључења главне расправе на исти није изјашњавала, због чега је преклудирана са могућношћу изношења нових доказа у жалби.

Из напред наведених разлога, овај суд је применом чл. 390. и 394. тачка 4. ЗПП, одлучио као у изреци ове пресуде.

Применом члана 401. тачка 3. ЗПП, преиначена је одлука првостепеног суда о трошковима парничног поступка, садржана у ставу петом изреке ожалбене пресуде, тако што су тужиоцу признати стварни и нужни трошкови које је имао за вођење овог поступка у укупном износу од 237.146,20 динара, који се односе на састав тужбе и два образложена поднеска по 11.250,00 динара, заступање од стране пуномоћника адвоката на три одржана рочишта по 12.750,00 динара, и на три неодржана рочишта по 7.125,00 динара, за састав поднеска, односно захтева за рехабилитационо обештећење 19.500,00 динара, на име трошкова вештачења 15.000,00 динара, као и на име таксе на тужбу и пресуду у износу од по 54.635,80 динара, а све у складу са висином тужбеног захтева са којим је тужилац успео и важећој АТ и ТТ у време пресуђења.

Како је тужена у претежном делу успела са жалбом то је усвојен њен захтев за накнаду трошкова другостепеног поступка, за састав жалбе у износу од 33.500,00 динара, сходно одредби члана 165. став 2. ЗПП, док је захтев тужиоца, одбијен, као неоснован, јер исти није успео са жалбом.

**Председник већа-судија
Зорица Ђаковић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић